

Een muziekles over Haydns Schöpfung (voorbeeldles basisschool)

Paul Knöps

Dit materiaal is onderdeel van het compendium christelijk leraarschap dat samengesteld is door het lectoraat Christelijk leraarschap van Driestar hogeschool. Zie ook www.christelijkleraarschap.nl.

Samenvatting	Deze voorbeeldles komt uit het boek 'Venster op de hemel. Christelijk leraarschap in de lespraktijk'. In dit boek wordt geprobeerd om leraren ertoe aan te zetten om vanuit de schoolvakken verbindingen te leggen met het christelijk geloof. Deze les is een muziekles die geschikt is voor de bovenbouw van de basisschool. De les gaat over het bekende muziekstuk van Haydn waarin muziek en scheppingsgeloof met elkaar worden verbonden.
Bronvermelding	Mackay, E. (2014 Apeldoorn) Venster op de hemel. Christelijk leraarschap in de lespraktijk.
Thema *	Inspiratiebronnen
Gebruik **	Handen
Plaatsingsdatum	2014
Gerelateerde artikelen	n.v.t.
Trefwoorden	Voorbeeldles, venster op de hemel, basisschool, muziekles

* In het compendium wordt al het materiaal verdeeld over de acht thema's van christelijk leraarschap: *onderwijs, inspiratiebronnen, leraar, leerling, leerstof, didactiek, schoolteam, leidinggevenden*.

** Het materiaal kan gebruikt worden als onderbouwing en visievorming (*hoofd*), bezinning en reflectie (*hart*) of biedt concrete handreikingen en voorbeelden (*handen*).

6. Een muziekles over Haydns Schöpfung

Paul Knöps

1. Inleiding

Deze week staat in groep 6 tijdens de Bijbellessen de schepping centraal. We hebben het gehad over God als Schepper van hemel en van aarde. De leerlingen weten wat op welke dag is geschapen. Ook hebben ze geleerd over dag en nacht, en over de seizoenen.

We werken op school met de methode *Luisterland*. De kinderen zijn dus gewend om dagelijks fragmenten klassieke muziek te beluisteren. Nu heb ik de mogelijkheid om deze twee zaken te combineren: de schepping en een muziekstuk, *Die Schöpfung* van Joseph Haydn.

Ik vertel dat we deze les naar muziek gaan luisteren van Joseph Haydn. Meneer Haydn, geboren in 1732 en overleden in 1809, was een heel aardige en vrolijke man. Hij hield mensen graag een beetje voor de gek en maakte vaak grapjes. Ook in zijn muziek.

Hij woonde als kleine jongen op het platteland van Oostenrijk. Ze hadden het bij hem thuis best arm. Een oom nam hem mee naar een stad en daar kreeg hij muziekles. Hij hoorde er veel volksmuziek en werd uitgekozen om te zingen in een koor van een kerk in Wenen.

We luisteren als inleiding nu eerst een klein stukje van Symfonie nr. 94. Dat stuk heet in het Engels 'Surprise'. Weet je wat dat woord betekent? Juist, verrassing. Luister goed. Waarom heeft dit muziekstuk deze naam gekregen? We luisteren een

fragment van een minuut. Het deel 'Andante', waarin de onverwachte (verrassende) paukenslag klinkt.

2. Kern 1: Muziekgeschiedenis

1500	1600	1750	1830	1880
Renaissance Vroege Barok	Barok Rococo	Klassieke periode	Romantiek	Late Romantiek

(Deze volgorde hebben de kinderen vaker gezien.)

In Wenen, de hoofdstad van Oostenrijk, hebben drie beroemde componisten gewoond en gewerkt. Het waren Joseph Haydn (van wie we net een stukje hebben gehoord), Amadeus Mozart en Ludwig von Beethoven. Haydn was de oudste en wordt daarom weleens 'papa' genoemd. Deze drie mannen samen noemen we ook wel de Weense Klassieken.

Zij leefden in de 'Klassieke periode'. Het was de tijd van de Verlichting. Denk daarbij niet aan een lamp. 'Verlichting' betekent dat in die tijd het verstand van de mens heel belangrijk werd gevonden. Als je veel en goed nadacht en heel goed alles beredeneerde, dan kwam alles goed. Daarvoor moest je veel scholen bouwen. Mensen kregen daar onderwijs. En dan kon je de gevangenen sluiten. In het Duits noem je deze periode 'Aufklärung'. Zoals het 's morgens licht wordt, zo werd het nu licht in de wereld. Het zou steeds lichter worden ... Er zou een prachtige toekomst komen wanneer het menselijk verstand goed gebruikt werd.

Ook over muziek moest heel goed worden nagedacht. Het moest verstandelijke muziek zijn. Die maakten de Weense

klassieken, Haydn, Beethoven en Mozart. Het was muziek met gevoel, maar vooral goed beredeneerd. De muziek was in evenwicht. Bijna symmetrisch.

3. Kern 2: Die Schöpfung

Ik vertel dat deze week een nieuw muziekstuk centraal staat. Waar hebben we het deze week over gehad met Bijbelles? Over de schepping. Wat heeft God geschapen? De kinderen noemen zaken op.

Woestheid, chaos en leegte was er. Maar wanneer God spreekt, komt er leven. Er komen planten en dieren en mensen. Dat hebben we deze week gehoord.

Toen Haydn ouder werd, is hij componist geworden, zelfs aan het hof van een koning! Hij kreeg een prachtig salaris en werd 'dienaar aan het hof' genoemd. Haydn werd heel goed behandeld en werkte wel dertig jaar in het kasteel van prins Esterhazy. Door deze baan kon Haydn heel veel verschillende soorten muziek maken en veel verschillende nieuwe dingen in de muziek uitproberen. Toen de prins stief, ging Haydn terug naar Wenen. Daar heeft hij de rest van zijn leven gewoond.

Hij maakte een reis naar Engeland en hoorde daar muziek van een collega, Georg Friedrich Händel. Zo wilde hij het ook! Hij was erg onder de indruk.

Hij begon aan het muziekstuk waarvan wij deze week stukjes beluisteren.

We luisteren zo naar het eerste gedeelte van een heel groot muziekstuk. Het gaat over de schepping en is gecomponeerd door Joseph Haydn. Het heet ook *De schepping*, in het Duits is dat *Die Schöpfung*.

Luister goed, welke muziekinstrumenten kun je ontdekken?
Kun je iets verstaan van wat de stem zingt?

We luisteren nog een keer. Herken je de instrumenten? Waarom eindigt dit gedeelte met een daverend slotakkoord? Het antwoord komt van een kind achter in de klas: Het gaat hier over het licht. God sprak: 'Er zij licht'. Het publiek tijdens de première in Wenen was zo enthousiast dat het orkest even niet verder kon spelen.

Vervolgens hebben we een gesprek over wat de leerlingen herkennen van de schepping in deze muziek. Het is prachtig om te zien hoe hun fantasie en verbeelding worden wakker geschud door deze muziek. De muziek is zelf een gave van God. Niet iedereen kan zo'n mooi stuk bedenken. God geeft mensen de gave om mooie dingen te maken. Alleen God Zelf schept helemaal uit niets. Mensen zijn geschapen en krijgen de gave van het scheppen van muziek of een schilderij of een boek. We hebben allemaal een bepaalde gave ontvangen. Die gaven zijn niet van onszelf, maar we hebben ze van God gekregen. Ze openen als het ware een venster op de hemel. Haydn laat ons door middel van zijn muziekstuk kijken naar de schepping van God. Hij opent een raam op Gods hemel!

4. Tot slot

Haydn gebruikte muziek om te laten zien hoe mooi de schepping is. Hij probeerde woorden en klanken te vinden om uit te drukken hoe goed en indrukwekkend God alles heeft geschapen. Ook gaf hij uitdrukking aan het verdrietige feit van de zondeval. Via zijn muziek gaf hij iets door van de Bijbel. Wie

deze muziek hoort, gaat hierover nadenken. De muziek maakt indruk op mij en op de klas. In het lokaal waar we zitten, gaat er zomaar even een venster op de hemel open. Via *De schepping* van Haydn zien we iets van Gods schepping.